

Kitaabka Daanyeel - Boqol iyo Toddoba

Sheekada Nebinimada: Laga soo bilaabo Yerobocaam ilaa Yoosiyaaah iyo Soo Celinta Waddooyinkii Hore

Jeff Pippenger
2024-02-29

Sannadkii 1844, Protestanka Maraykanka ayaa ka baxay dhaqdhaqaaqii Millerite-ka, oo waxay qaateen mowqifkoodii nebinnimo iyagoo noqday gabadh Babel ka mid ah, sida uu u tusmeeyey Yerobocaam markii uu dejiyey nidaam cibaado oo been-abuur ah markii tobanka qabiil ee woqooyi ay ka go'een boqortooyadii koonfureed ee Yahuudah. Labadii weyl ee dahabka ahaa ee Yerobocaam, middii magaalada Beytel (oo micneheedu yahay “guriga Ilaah”/Kaniisadda), iyo tii kale ee Daan (oo micneheedu yahay xukunka/Dawladda), waxay tusaale u ahaayeen nidaamka beenta ah ee Kaniisad iyo Dawlad oo tusaale u ah Maraykanka. Dhammaan qaybihii nidaamka been-abuurka ah ee Yerobocaam ee kaniisad iyo dawlad waxaa loo qaabeeyey si waafaqsan isla qaab-dhismeedkii lagu soo bandhigay fallaagadii Haaruun. Sidaas darteed, nidaamka cibaadada ee been-abuurka ah ee Yerobocaam wuxuu ahaa suurad ka mid ah nidaamkii cibaadada ee been-abuurka ahaa ee Haaruun.

Nidaamkii been-abuurka ahaa ee Yeroboocaam wuxuu matalay nidaamkii cibaadada ee Protestantism-ku taageeray markii uu ka go'ay dhaqdhaqaaqii malaa'igtii kowaad oo uu noqday gabadh, ama u ekaan bahalkii Roomaanka ee baabasiinta. Isla markii la aasaasayay nidaamkaas been-abuurka ahaa ee Yeroboocaam, nebi ka yimid Yahuudah ayaa ka hor yimid meeshiisii allabariga iyo nidaamkiisii cibaado ee beenta ahaa. Sannadkii 1844, isla billowgii doorkii Protestantism-ka riddowday ee dejinayay nidaam cibaado oo lagu matalay gabadha Rooma, Milleriyiintu, rumaysad ahaan, waxay galeen Qaybta Ugu Quduusan ee macbudka samada ku yaal, waxayna garteen Sabtida; sidaas darteedna waxay mataleen canaan nebiyadeed oo ku socota gabdhaha Rooma, kuwaas oo doortay inay sii wadaan dhawrida calaamadda amar-dawladeedka Rooma—cibaadada Axadda.

Nebigii Yahuudah ee Yerobocaam hor istaagay, ayaa isla goobtaas oo isla markaasba sheegay wax sii sheegid.

Oo wuxuu ku qayliyey meesha allabariga ku saabsan ereyga Rabbiga, oo wuxuu yidhi, Meesha allabarigaay, meesha allabarigaay, Rabbigu sidan buu leeyahay; Bal eeg, ilmo ayaa u dhalan doona reer Daa'uud, oo magiciisa waxaa la odhan doonaa Yoosiyaaah; oo dushaada ayuu ku bixin doonaa wadaaddada meelaha sarsare ee fooxa ku guba dushaada, lafaha dadkana dushaada ayaa lagu gubi doonaa. Oo isla maalintaas ayuu calaamad bixiyey, isagoo leh, Tanu waa calaamaddii Rabbigu ku hadlay; Bal eeg, meesha allabariga way kala dillaaci doontaa, dambaska saaranuna waa lagu daadin doonaa. 1 Boqorradii 13:2, 3.

Waxsii waxa ku jiray laba-jeer-ku-celinta erayga “allabari.” Laba-laabidda eray ama weedh ku jirta wax sii sheegid waxay u taagan tahay astaan farriinta malaa'igta labaad, sidaasna waxay tilmaamaysaa sannadka 1844, markii malaa'igta labaad timid oo Protestantism-ku dhacay, isagoo

noqday gabadhii Baabuloon. Isla waqtigaasna nebigu wuxuu bixiyey calaamad, sida ay Millerites-ku sannadkii 1844 u garteen calaamadda Sabtida. Sida Yerobcaam ugu hanjabay nebiga aayadaha xiga, gacantiisii way naafoowday, taasoo sidaas ku tixraacaysa summadda Baabuloon ee lagu khasbo wejiga ama gacanta, taas oo marka ruuxiyan la qaato qofka curyaamisa weligiis.

Ujeedooyinka daraasaddan awgood, waxaannu tixgelinaynaa wax sii sheegiddii nebigu soo bandhigay ee tilmaamaysay in “ilmo baa loogu dhalan doonaa reer Daa’uud, magiciisuna wuxuu ahaan doonaa Yoosiyaa; oo korkaaga ayuu ku bixin doonaa wadaaddada meelaha sarsare ee fooxa ku shida korkaaga, oo lafaha dadka ayaa korkaaga lagu gubi doonaa.” Yoosiyaa macnihiisu waa “aasaaska Ilaah”, wuxuuna u taagan yahay aasaasyadii Adventism-ka ee lagu dhisay isla taariikhdii lagu tusaaleeyey caleemo-saarkii Yerobocaam ee nidaamkiisii cibaado ee beenta ahaa. Nidaamkaas cibaado ee beenta ah ee Yerobocaam dejiyey korkiisa, Yoosiyaa wuxuu ku ciqaabi lahaa wadaaddadii hoggaaminayey cibaadada been-abuurka ah.

Nabigu wuxuu ku caasiyey amarkii Rabbiga ee ahaa inuusan jidkii uu ku yimid ugu noqon caleema-saarkii Yerobocaam, isla markaana inuusan Beytel wax ku cunin ama ku cabin. Markii uu cunay cuntadii nebigii beenta ahaa ee Beytel, waxaa loo soo bandhigay calaamad u ah dhimashada lagu soo dejin doono kuwii 1844 dabadeed dooran lahaa inay ku noqdaan oo ay cunaan caqiidooyinka iyo hababka nebinimada beenta ah ee Protestantism-ka riddoobay, sida uu u metelay kacdoonkii 1863. Sariirta geerida ee kuwii ku caasiyey 1863 waxay ahaan lahayd isla sariirta geerida ee nebigii beenta ahaa ee Beytel. Sariirta geerida ee Protestantism-ka riddoobay waxay ahayd taariikhdii Agoosto 11, 1840 ilaa 1844, markii iyaga—oo ahaa dadkii Ilaah markii hore doortay—laga gudbay, oo ay noqdeen gabdhihii Rooma. Sariirta geerida ee Adventism-ka La’odikiya sidoo kale waxay ahaan doontaa inta u dhaxaysa taariikhda malaa’igta xoogga weynu soo degtay Sebtembar 11, 2001, sida ay u samaysay 1840, iyo saacadda dhulgariirka weyn, oo matalaysa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya.

11-kii Sebtembar, 2001, waxaa billowday shaabadaynta boqol iyo afartan iyo afar kun, malaa’igtuna waxay billowday inay Yerusaaalem dhex marto iyadoo calaamad saareysa wejiyada kuwa ka taaha oo ka ooya karaahiyada dalka dhexdiisa laga sameeyo (Maraykanka), iyo kiniisadda (Adventism-ka La’odikiya). 11-kii Sebtembar, 2001, dembiyadii aabbayaasha ee ay matalayeen afarta karaahiyo ee Yexesqeel, waxay noqdeen runno imtixaan oo taagan geeddi-socodkii shaabadaynta ee markaas billowday.

Imtixaankii 1863 wuxuu khuseeyay aasaaska dhaqdhaqaaqii Millerite-ka sida uu u metelayay “toddobada goor,” ee Laawiyiintii labaan iyo lix, kuwaas oo la diiday 1863. Imtixaanku wuxuu ku saabsanaa diyaar-u-noqosho ama diidmo in dib loogu soo laabto waddooyinkii hore ee Yeremyaah si loo helo nasashada roobka dambe. Imtixaankii 1888 wuxuu ahaa farriintii kaniisadda La’odikiya, sida ay u keeneen waayeellada Jones iyo Waggoner, taas oo sidoo kale ahayd farriinta xaqnimada rumaysadka.

Sannadkii 1856, farriintii La’odikiya ayaa markii ugu horraysay soo gaadhay dhaqdhaqaaqii Milleriinta, waxayna la timid iftiinkii kordhay ee “toddobada wakhti”; hase ahaatee, waayo-aragnimada ay metelaayeen dawooyinka ku jira farriinta La’odikiya, iyo weliba farriintii

taariikhda nebinnimada, labadaba waa la diiday sannadkii 1863. Waayo-aragnimadaas waxaa metelayay riyada (mareh) ee “muuqaalka”, iyo riyada (chazon) ee “taariikhda nebinnimada” oo labadaba la diiday. Labadaas riyo waxay dhammaystirkoodii heleen Oktoobar 22, 1844, sagaal iyo toban sannadood dabadeedna labadaba waa la diiday, waayo Ciise had iyo jeer dhammaadka ayuu la xiriiriyaa bilowga.

11-kii Sebtembar, 2001, imtixaankii fallaagooyinkii 1863 iyo 1888 mar kale ayuu noqday run tijaabinaysa, waayo labaduba waxay ku xidhnaayeen waddooyinkii hore ee Yeremyaah. Taariikhdaas waxaa yimid farriintii roobka dambe, waxaana sidoo kale yimid imtixaankii 1919, waayo sannadkii 1919 waxaa la soo bandhigay injiilkii beenta ahaa ee Masiix aan wax khuseyn ah ku lahayn wax sii sheegidda, isagoo ah farriin been-abuur ah oo “nabad iyo ammaan” ah. Markii malaa’igtii xoogga badnayd ee Muujintii cutubka siddeed iyo tobnaad ay soo degtay 11-kii Sebtembar, 2001, aayadaha kow ilaa saddex waa rumoobeen, aayadaha kow ilaa saddexna waxay matalaan farriinta “codkii koowaad”.

“Haddaba ma waxay imanaysaa hadalkii aan ku dhawaaqay ee ahaa in New York lagu xaaqi doono hir weyn oo baddu keento? Tan weligay ma aanan odhan. Waxaan idhi, intii aan eegayay dhismayaasha waaweyn ee halkaas ka korayay, dabaqba dabaqa ka sarreeya, ‘Muuqaallo aad u cabsi badan ayaa dhici doona marka Rabbigu kaco inuu dhulka si daran u gariiriyo! Markaas waxaa rumoobi doona erayada Muujintii 18:1–3.’ Dhammaan cutubka siddeed iyo tobnaad ee Muujintii waa digniin ku saabsan waxa dhulka ku soo socda. Laakiin iftiin gaar ah kama hayo waxa ku soo fool leh New York, marka laga reebo inaan ogahay in maalin maalmaha ka mid ah dhismayaasha waaweyn ee halkaas yaallaa la soo ridi doono iyadoo awoodda Ilaah rogrogmayso oo gaddoominayso. Iftiinkii la i siiyey ayaan ku ogahay in halaag dunida ku jiro. Hal eray oo Rabbiga ka yimaada, hal taabasho oo xooggiisa weyn ah, oo dhismayaashan waaweyn way dumi doonaan. Muuqaallo ayaa dhici doona oo cabsideeda aynaan qiyaasi karin.” Review and Herald, July 5, 1906.

Markii malaa’igta Muujintii siddeed iyo tobnaad timid, roobkii dambe wuxuu bilaabay inuu da’o, waxaana bilaabmay “doodda nebiyadeed” ee lagu matalay cutubka labaad ee Xabaquuq. Dooddu waxay ku saabsanayd laba hab-raac oo lagu fahmo waxsii sheegyada Kitaabka Quduuska ah, iyo farriin roobkii dambe ah oo been ah iyo mid run ah. Dooddu waxay dhammaataa marka “codkii labaad” ee Muujintii siddeed iyo tobnaad yimaado oo aqoonsado bilowga xukunka fulinta ee Ilaah ku bilaabayo Baabuloon casriga ah, isla markaana ugu yeedho adhiga kale ee Ilaah inay ka soo baxaan Baabuloon. Imaatinka codka labaad wuxuu calaamadeeyaa dhammaadka taariikhda shaabadaynta boqol iyo afartan iyo afar kun, taas oo lagu matalay karaahiyada afraad, taas oo iyaduna matalaysa jiilka afraad oo ugu dambeeya ee Adventism-ka La’odikiya oo u sujuudaya qorraxda, marka sharciga Axadda ee dhawaan imanaya la soo rogo.

Sariirta geerida ee Protestantismka riddada noqday, oo u dhexaysay soo-degiddii malaa’igta iyo albaabkii xidhnaa ee 1844, waxay astaysay sariirta geerida ee Adventismka La’odikiya ee u dhexaysa soo-degiddii malaa’igta iyo albaabka xidhmi doona ee sharciga Axadda ee dhawaan imanaya. Nebigii ka yimid Yahuudah waxaa lagu aasay isla qabrigii nebigii beenta ahaa ee Beytel, oo markii boqor Yoosiyah bilaabay dibuhabeyntiisii, wuxuu istaagay isla qabrigaas hortiisa.

Dibuhabeyntii boqor Yoosiyaaah, oo magiciisu ka dhigan yahay “aasaasyada Ilaah”, waxay bilaabatay markii Ilaah bilaabay inuu dadkiisa maalmaha ugu dambeeya dib ugu hoggaamiyo aasaasyada 11-ka Sebtembar, 2001. Dibuhabeyntiisu waxay bilaabatay markii hawsha dib-u-soo-celinta macbudka la guda galay.

Oo waxay noqotay sannaddii siddeed iyo tobnaad ee Boqor Yoosiyaaah, in boqorku u diray Shaafaan ina Asalyaah, ina Meshullaam, oo ahaa karraanigii, gurigii Rabbiga, isagoo leh, U kac Xilqiyaah oo ah wadaadka sare, si uu u tiro lacagta la soo geliyey guriga Rabbiga, taasoo irid-ilaaliyayaashu dadka ka soo ururiyeen. Oo ha u dhiibeen gacanta kuwa shaqada wada ee loo dhiibay kormeerka guriga Rabbiga; oo iyaguna ha siiyeen kuwa shaqada ka wada guriga Rabbiga, si loo hagaajiyo meelaha guriga ka dillaacsan, kuwaas oo ah nijaarro, iyo dhisayaal, iyo wastaaddo, iyo in lagu iibsado alwaax iyo dhagax la qoray si guriga loo hagaajiyo. Habase yeeshee xisaab lagama samayn lacagtii gacantooda loo dhiibay, maxaa yeelay daacadnimo bay kula macaamileen. Markaasaa Xilqiyaah oo ahaa wadaadka sare wuxuu Shaafaan karraanigii ku yidhi, Kitaabkii sharciga ayaan ka helay guriga Rabbiga. Oo Xilqiyaah wuxuu kitaabkii siiyey Shaafaan, wuuna akhriyey. Markaasaa Shaafaan karraanigii boqorkii u yimid, oo boqorkii war ugu soo celiyey, oo yidhi, Addoommadaadii waxay soo ururiyeen lacagtii guriga laga helay, oo waxay u dhiibeen gacanta kuwa shaqada wada, kuwaas oo loo dhiibay kormeerka guriga Rabbiga. Oo Shaafaan karraanigii wuxuu boqorkii tusay, isagoo leh, Wadaadkii Xilqiyaah ahaa wuxuu i siiyey kitaab. Oo Shaafaan wuxuu ku hor akhriyey boqorkii. Oo waxay noqotay, markii boqorku maqlay erayadii kitaabkii sharciga, inuu dharkiisii jeexjeexay. Markaasaa boqorku wuxuu amray Xilqiyaah wadaadkii, iyo Axiqaam ina Shaafaan, iyo Akboor ina Miikaayaah, iyo Shaafaan karraanigii, iyo Casaayaah oo ahaa boqorka midiidinkiisa, isagoo leh, Taga, oo Rabbiga wax ii weyddiia aniga daraadday, iyo dadka daraaddood, iyo Yahuudah oo dhan daraaddeed, erayada kitaabkan la helay aawadood; waayo, weyn baa cadhadii Rabbiga ee inagu kulushahay, maxaa yeelay awowayaasheen ma ay dhegaysan erayada kitaabkan inay yeelaan wax kasta oo innaga nagu qoran. 2 Boqorradii 22:3–13.

Saadaasha ahayd in ilmo la dhalan doono oo magiciisa la odhan doono Yoosiyaaah, waxay tilmaamaysaa Sebtembar 11, 2001, markaas oo malaa’igtii xoogga badnayd ay soo degtay oo ay dadkeedii maalmaha ugu dambeeya ku hoggaamisay dib ugu noqoshada jidadkii hore. Soo-degistaas waxaa hore loogu sii tusaaleeyey soo-degistii isla malaa’igtaas ee Ogosto 11, 1840. Labadaas soo-degisba waxay calaamadeeyeen dhammaystirka waxsii-sheegid ku saabsan Islaamka. Shakhsigii taariikhiga ahaa ee magaciisu ku xidhan yahay aqoonsiga hore iyo daabicidda saadaasha hore ee dhammaystirka waxsii-sheegidda wakhtiga ee Islaamka ee laga helayo Muujintii cutubka sagaalaad aayadda shan iyo tobnaad, wuxuu ahaa Yoosiyaaah.

Labada soo-degid ee malaa’igta ee Muujintii cutubka tobnaad ama siddeed-iyo-tobnaadba, magaca “Yoosiyaaah” waa lagu calaamadeeyey. Yoosiyaaah Litch wuxuu soo bandhigay fariintii Islaamka oo rumoowday Ogosto 11, 1840, waxaana Sebtembar 11, 2001, wax sii sheegiddii dhalashada ilmo la odhan doono Yoosiyaaah, taas oo nebiga caasiga ahi ku muujiyey taariikhda Yaaraabcaam, lagu rumoobay Adventism-ka La’odikiya iyadoo malaa’igtu ku hoggaaminaysay dadkeedii maalmaha ugu dambeeya dib ugu noqoshada taariikhdii aasaaska ahayd ee halkaas oo iska-hor-imaadkii

nebiga caasiga ah iyo Yaaraabcaam uu kula kulmay rumoobiddiisii. Markhaatiga Kitaabka Quduuska ahi wuxuu aqoonsaday saadaal ku saabsan Yoosiyaah iman doona, oo markii taariikhdiisii uu nebiga caasiga ahi astaan u ahaa lagu soo celiyey 1844, saadaashii magaciisa mar kale ayaa la geliyey sheekada nebinnimada.

Sebtembar 11, 2001, Libaaxa qabiilka Yahuudah wuxuu dadkiisa maalmaha ugu dambeeya dib ugu hoggaamiyey waddooyinkii hore ee Yeremyaah, kuwaas oo matalayey afartan iyo lixdii sannadood ee uu Malaa'igta Axdigu ka dhisayey macbud uu si kedis ah ugu yimaado Oktoobar 22, 1844. Yoosiyaah wuxuu helay habaarkii Muuse markii uu bilaabay hawshii dayactirka macbudka. Hawsha boqolka iyo afartan iyo afarta kun waxaa Ishacyaah ku metelay hawl dib-u-soo-celin ah.

Oo waxay dhisi doonaan burburkii hore; waxay soo taagi doonaan baabi'itaannadii hore; oo waxay hagaajin doonaan magaaloyinkii baabba'ay, kuwaas oo ahaa baabba'a jiilal badan. Ishacyaah 61:4.

Shaqadii Yoosiyaah ee dayactirka iyo dib-u-soo celinta macbudka waa shaqada Ishacyaah tilmaamayo in ay fuliyaan dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, waayo nebiyada oo dhammu waxay maalmaha ugu dambeeya kaga hadlaan wax ka badan maalmahay ku noolaayeen. Shaqadaasna waxaa kale oo astaan ahaan u sii muujiyey kuwii ka soo baxay Baabuloon wakhtigii Cizraa.

Waayo, annagu addoommo ayaannu ahayn; hase yeeshee Ilaheenna nagama uu tegin addoonnimadayada, laakiinse naxariis buu noogu fidiyey indhaha boqorradii Faaris hortooda, inuu na siiyo soo noolaansho, inuu taago guriga Ilaheenna, oo uu hagaajiyo baabba'yadiisa, iyo inuu derbi nagu siiyo dalka Yahuudah iyo Yeruusaalem dhexdeeda. Cesraa 9:9.

Shaqadii uu Cesraa waday waxaa la dhammaystiray markii ay Baabuloon ka soo baxeen, waxayna astaan u tahay shaqada dib-u-soo-celinta macbudka ee Yoosiyaah uu samaynayey, shaqada Ishacyaah ku tilmaamay dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, waxayna bilaabatay Sebtembar 11, 2001. Muujintii Yooxanaa sidoo kale wuxuu aqoonsanayaa shaqadaas.

Oo codkii aan samada ka maqlay ayaa haddana ila hadlay, oo wuxuu igu yidhi, Tag oo qaado kitaabka yar ee furan oo ku jira gacanta malaa'igta taagan badda iyo dhulka dushooda. Markaasaan u tegey malaa'igtii, oo waxaan ku idhi, I sii kitaabka yar. Oo waxay igu tidhi, Qaado oo cun; calooshaadana wuu qadhaadhayn doonaa, laakiinse afkaaga wuxuu ugu macaanaan doonaa sida malabka. Markaasaan kitaabkii yaraa ka qaaday gacantii malaa'igta, oo waan cunay; afkaygana wuxuu ugu macaanaa sida malabka; oo goortii aan cunay dabadeed, calooshaydii way qadhaadhatay. Oo waxay igu tidhi, Waa inaad mar kale wax ka sii sheegtaa dadyow badan, iyo quruumo, iyo afaf, iyo boqorro. Oo waxaa lay siiyey cawsduur ul u eg; malaa'igtiina way istaagtay iyadoo leh, Kac, oo qiyaas macbudka Ilaah, iyo meesha allabariga, iyo kuwa ku caabuda dhexdeeda. Laakiinse barxadda dibadda ka ah macbudka dibadda uga tag, oo ha qiyaasin; waayo, waxaa la siiyey quruumaha aan Yuhuudda ahayn; oo magaalada quduuska ahna waxay ku tuman doonaan cagahooda laba iyo afartan bilood. Oo waxaan amar siin doonaa labadayda markhaati, oo waxay wax sii sheegi doonaan kun iyo laba boqol iyo lixdan maalmood iyagoo joonyado huwan. Muujintii 10:8–11:3.

Qoraalkan Yooxanaa wuxuu metelayaa Milleriyiintii cunay farriintii ku jirtay gacanta malaa'igta markii uu soo degay 11-ka Agoosto, 1840, hase ahaatee ay sidoo kale la kulmeen niyad-jabkii qadhaadhaa ee Oktoobar 22, 1844. Isagoo taagan niyad-jabka qadhaadhaan ee 1844, Yooxanaa waxaa loo sheegay in isaga, isagoo astaan u ah dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya, ay waajib ku tahay inuu ku celiyo waayo-aragnimadii uu metelayey muddada 1840 ilaa 1844, sidaas darteedna u tilmaamaya horay 11-ka Sebtembar, 2001, iyo ilaa sharciga Axadda ee dhowaan imanaya. Waxaa lagu yidhi, “Waa inaad mar kale wax sii sheegtaa quruumo badan, iyo ummado, iyo afaf, iyo boqorro hortooda,” taasoo metelaya dunida oo dhan oo la iftiiminayo marka malaa'igtu ku soo degto Muujintii siddeed iyo tobnaad, marka taariikhda cutubka tobnaad ee Muujintii la soo celiyo—“xarriiq ka dambaysa xarriiq.”

Iyadoo la xiriirinayo aqoonsiga taariikhda dib loo soo celin lahaa markii dadka Ilaah ee maalinta u dambaysa ay mar kale wax sii sheegi lahaayeen, Yooxanaa waxaa lagu amray inuu “kaco oo qiyaaso” macbudka Ilaah. “Qiyaaskiisa” si gaar ah ayaa loo qeexay, waayo waxaa la dhigay sannadka 1844, halkaas oo calooshiisu ku qadhaadhay niyad-jabkii Oktoobar 22. Waxaa loo sheegay inuu qiyaaso macbudka, laakiin inuu ka tago barxadda dibadda, taas oo lagu wargeliyey inay matalayso wakhtiga dadka aan Yuhuudda ahayn, markaas oo ay barxadda ku tuman lahaayeen kun iyo laba boqol iyo lixdan sannadood. Kunkaas iyo labada boqol iyo lixdanka sannadood waxay dhammaadeen 1798. Yooxanaa wuxuu ahaa inuu qiyaaskiisa ka bilaabo 1798, oo uu ka tago kunkii iyo labada boqol iyo lixdankii sannadood ee ka horreeyey, xilligii macbudka ruuxiga ah iyo Yerusaleemta ruuxiga ahi la tuntay. Wuxuu taagnaa niyad-jabkii 1844, sidaas darteed laga bilaabo 1798 ilaa 1844 waa afartan iyo lix sannadood. Afartaas iyo lixdaas sannadood waxay matalaan macbudka.

Markii Yooxanaa, sida dadkii Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya loo baahnaa inay mar kale wax sii sheegaan, sidii ay sameeyeen intii u dhexeysay 1840 ilaa 1844, waxay bilaabi lahaayeen marka malaa'igtii soo degto xilligii rumoobidda wax sii sheegid ku saabsan Islaamka. Hawshooda ah inay mar kale wax sii sheegaan waxay u baahnaa lahayd hawl lagu cabbirayo macbudka, hawshaasina waxay ka dhigan lahayd baadhitaan lagu samaynayo “jidadkii hore”, kuwaas oo ahaa taariikhdiisii uu “macbudku” u taagnaa, taas oo bilaabatay wakhtigii dhammaadka ee 1798, kuna dhammaatay niyad-jabkii weynaa ee 1844. Markay bilaabeen hawshooda baadhitaanka jidadkii hore ee Yeremyaah, kaas oo ah “macbudkii afartan iyo lixda sannadood” ee Yooxanaa, habaarkii Muuse ayaa laga dhex helay burburkii ku daadsanaa macbudka oo dhan, waxaana rumoobay wax sii sheegiddii ku saabsnayd Yoosiyaaahka iman doona. Hawsha Yoosiyaaah waxaa mar kale lagu aqoonsaday Ishacyaah sidoo kale:

Kuwa idinka kaa soo farcama ayaa dhisi doona meelihii hore ee burburay; waxaadna soo taagi doontaa aasaasyadii qarniyo badan; waxaana lagu yeedhi doonaa, Kan dayactira dildilaaca, Kan soo celiya jidadkii la deggi jiray. Ishacyaah 58:12.

Dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya waxaa la gudboonaa inay soo celiyaan “jidadkii lagu degi lahaa,” kuwaas oo ah “jidadkii hore” ee Yeremyaah. Waxay ahayd inay dib u dhisaan meelihii hore ee burburay, sida ay ku hawlanaayeen shaqaalihii ku xusan taariikhaha Yoosiyaaah iyo Cesraa. Waxay ahayd inay adeegsadaan hab-raaca ah “xarriiqba xarriiq,” waayo ma ay ahayn oo keliya

inay “kiciyaan” taariikhda aasaasiga ah ee Adventism-ka, taas oo uu matalo macbudkii lix iyo afartan sannadood, balse iyagoo sidaan samaynaya waxay ahayd inay “kiciyaan aasaasyadii qarniyo badan.” Waxay ahayd inay aqoonsadaan in dhaqdhaqaaq kasta oo dib-u-habayn ahi uu metelo hawl aasaasi ah, iyo in “xarriiqba xarriiq” uu tilmaamayo aasaasyada maalmaha ugu dambeeya ee 1798 ilaa 1844. Waxay ahayd inay hagaajiyaan “jebinta,” oo jebintu waxay ka dhigan tahay dillaacii ugu horreeyey ee ku yimaadda weel ama derbi, kaas oo jid u fura masiibooyin kale oo dambe. “Jebinta” la doonayay in la hagaajiyo waxay ahayd fallaagadii 1863.

Markii Yoosiyaa yimid Sebtembar 11, 2001, dadka Ilaah ee maalmaha ugu dambeeya waxay ku noqdeen waddooyinkii hore ee Yeremyaah oo waxay bilaabeen inay cabbiraan taariikhda Millerite-ka. Waxay ogaadeen “jebinta.” Waxay aqoonsadeen runta dahababka riyadii Miller iyagoo dhisayay “meelihii hore ee baabba’ay.” Waxay ogaadeen “toddobada goor,” sidii Yoosiyaa yeelay, oo waxay soo celiyeen runta Laawiyiintii labaan iyo lix, sidaan darteedna waxay kor u qaadeen “baabba’ii hore.” Markay soo celiyeen baabba’ii “ugu horreeyey” iyo “ugu dambeeyey” ee Laawiyiintii labaan iyo lix, markaasay garteen in midkood ku dhammaaday 1798 kii, kan kalena 1844 kii. Sidaan awgeed shaqadoodii kor loogu qaadayay baabba’ii hore waxay ahayd isla “usha” Yooxanaa la siiyey ee u saamaxday inuu cabbiro macbudka.

Libaaxa qabiilka Yahuudah ayaa dadkiisii ku hoggaamiyey inay ku noqdaan jidadkii hore, si ay u helaan farriinta roobka dambe, farriintaas roobka dambena waa farriinta Islaamka ee hoogga saddexaad. Markii ay ugu dambayntii ogaadeen labada loox ee quduuska ah ee Xabaquuq, sida ay u matalaan jaantusyadii hormuudka ee 1843 iyo 1850, waxay arkeen in aasaasku ku jiray “saddexda hoog” ee Muujintii cutubka siddeedaad, iyo in hooggii labaad uu ku dhammaaday taariikhdiisii aasaaska ahayd ee macbudkii Milleriyiinta lagu taagay. Markaasay garteen in fahamka xeerka adeegsiga saddex-geesoodka ah ee waxsii sheegyada uu hore u dejiyey Libaaxa qabiilka Yahuudah, si marka ay ugu noqdaan jidadkii hore ee Yeremyaah, ay u gartaan “nasashada iyo qaboojinta”, taas oo ah farriinta roobka dambe ee hoogga saddexaad, taas oo lagu aqoonsado laguna adkeeyo labada markhaati ee hoogga koowaad iyo labaad.

Waxaan daraasaddan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.

“Cadowgu wuxuu doonayaa inuu maanka walaalaheenna ragga iyo dumarka ah ka leexiyo hawsha diyaarinta dad u taagnaada maalmahan ugu dambeeya. Mataladiisa khiyaanada leh waxaa loo habeeyey inay maanka ka fogaayaan khataraha iyo waajibaadka saacaddan. Waxba kama soo qaadaan iftiinka Masiixu samada uga yimid inuu Yooxanaa siiyo aawadiis dadkiisa. Waxay baraan in muuqaallada inagu soo fool leh aanay ahayn kuwo mudnaan ku filan leh oo u baahan fiiro gaar ah. Waxay buriyaan runta asalkeedu samadu yahay, waxayna dadka Ilaah ka dhacaan waayo-aragnimadoodii hore, iyagoo halkii ka siinaya cilmi been ah.

“Sidaasaa Rabbigu leeyahay, Jidadka joogsada oo fiiriya, oo weyddiista waddooyinkii hore, meesha jidka wanaagsanu ku yaal, oo ku socda.” Yeremyaah 6:16.

“Qofna yuusan doondooin inuu dumo aasaaska rumaysadkeenna—aasaaska lagu dhisay bilowgii hawshayada, iyadoo lagu gaadhay daraasad ereyga ku saabsan oo tukasho la socoto iyo waxyi. Aasaasyadan ayaannu ku dul dhisaynnay kontonkii sannadood ee u dambeeyey.

Dadku waxay moodi karaan inay heleen jid cusub oo ay dhigi karaan aasaas ka ka sii xoog badan kii la dhigay. Laakiin tani waa khiyaano weyn. Aasaas kale ninna ma dhigi karo ka aan ahayn kii hore loo dhigay.

“Waagii hore qaar badan ayaa ku hawlanaa dhisidda iimaan cusub iyo aasaasidda mabaadi’ cusub. Laakiin intee in le’eg ayuu dhismahoodu taagnaa? Si dhakhso ah ayuu u dumay, waayo laguma aasaasin Dhagaxa dushiisa.

“Miyey xertii ugu horraysay qasbin inay la kulmaan hadallada dadka? Miyaanay qasbin inay dhegaystaan aragtiyo been ah, dabadeedna, markay wax walba sameeyeen ka dib, ay adkaystaan iyagoo leh: ‘Aasaas kale ninna ma dhigi karo kan la dhigay mooyaane?’ 1 Korintos 3:11.

“Sidaas awgeed waa inaynu adkayno bilowgii kalsoonideenna ilaa dhammaadka. Erayo xoog leh ayaa Ilaah iyo Masiix ka soo direen dadkan, iyaga oo qodob qodob uga soo saaraya dunida una gelinaya iftiinka cad ee runta wakhtigan taagan. Addoommada Ilaah, iyagoo bushimo dab quduus ah taabtay leh, ayaa ku dhawaaqay farriinta. Hadalka rabbaaniga ahi wuxuu shaabaddiisii saaray xaqiiqnimada runta la naadiyey.” Testimonies, volume 8, 296, 297.